

welke functies de bibliotheek vandaag kan hebben. In wat volgt, wil ik een aanvulling geven op dit wenselijke scenario, gebaseerd op een aantal inzichten die leven in Vlaanderen. En net als Huysmans en Hillebrink begin ik in het verleden.

NIET VOOR, MAAR TUSSEN DE MENSEN

Openbare bibliotheken zijn een erfenis van de Verlichting. Het zijn instellingen voor de emancipatie van de burger. De explosie van de toenmalige volksbibliotheken vindt plaats in de negentiende eeuw, als ze ingezet worden voor de verheffing van de groeiende arbeidersklasse. Bibliotheken bieden de lagere sociale klassen de kans deel te nemen aan de burgerlijke cultuur en zich zo omhoog te werken op de beschavingsladder. Deze ontvoogdende — volgens sommigen bevoogdende — functie van bibliotheken werd overal opgepikt. In onze contreien door de zich organiserende zuilen, in de Angelsaksische wereld door filantropen.

Zodat een eeuw later is de samenleving sterk gedemocratiseerd en is de verzorgingsstaat uitgebouwd. De lagere klassen zijn gemananceerd en grote delen van de bevolking hebben meer geld dan noodzakelijk is om te overleven. De ontzuijing doet zijn intrede. Hiervan zijn bibliotheken in Vlaanderen een interessant en atypisch voorbeeld. Cultuurminister Rika De Backer (CVP) heeft in 1978 op een heel bewuste en kordate wijze de ontzuijing doorgevoerd: het kleurrijke landschap van parochie, volks- en andere bibliotheken werd omgevormd tot een stelsel van gemeentelijke bibliotheken. De educatieve rol van bibliotheken werd beklemtoond: ze werden verplicht om jeugdafdelingen in te richten. Deze meer professionele openbare bibliotheken konden beter inspelen op de veranderde gewoonten van de bevolking. Het werden publieksvriendelijke en neutrale voorzieningen die tal van initiatieven nemen om de collectie te laten ontdekken door verschillende doelgroepen.

Maar de laatste decennia veranderde ook de betekenis van het begrip "cultuur". Binnen de zuil zorgde een culturele elite ervoor dat haar beschavingsideaal werd overgenomen door "de massa". Men werd gestimuleerd om "iemand met cultuur" te worden. Dit ideaal van volksontwikkeling werd impliciet overgenomen door de bibliotheek-van-na-'78 die de nadruk legde op een meer professionele dienstverlening en die op kwaliteitsvolle collecties gericht was. Maar de veronderstelde eenheidscultuur waar mensen naartoe worden geleid, bestaat niet meer. Cultuur is iets geworden dat afbakent, dat grenzen trekt. Cultuur is niet langer het algemene dat we delen, maar het particuliere dat ons identificeert en onderscheidt, zoals de Britse denker Terry Eagleton zei. Net zoals er steeds minder die ene sociale hiërarchie van de zuil is die onze identiteit en zelfbeleving bepaalt. Opleiding, de sociale netwerken waar we deel van uitmaken en de media waarmee we omgaan bepalen nu ons gedrag en onze keuzes. Media-tisering zadelde ons op met een overloed aan lifestyles of subculturen. Marketing speelt